

ЮЛАШКИ ШĂНКĂРАВ

Сывă пул, юратнă шкулăм!

Иртнĕ эрнере шкул ачисемшĕн юлашки шăнкăрав янăрарĕ. Çуллахи каникула чăтăмсăррăн кĕтекен ачасен пит-куçенче йăл кула палăрчĕ. Парта хушшине юлашки хут ларнă çамрăксен куçсем куçсультпе тулчĕ.

Вăрна районĕнчи Кустумĕр шкулĕн вунпĕрмĕш класĕнче вĕренекенсемшĕн те çак кун савăнăçлă та, çав вăхăтрах хумхануллă иртре вăл. Ултă пикешĕн çак самант ĕмĕр асра юлĕ.

– Тăххăрмĕш класĕн вунпиллĕкĕн вĕрентĕмĕр. Вуннăмĕшĕнче улттăн сĕç тăрса юлтăмăр та, чунра çав тери йывăрчĕ. Кайран хăнăхрăмăр. Сахал ача пулнăран урокĕне те тĕплĕн хатĕрленсе каяттăмăр. Эх, ĕнтĕ вăл самантсем иртрĕс. Умра – хĕрĕ тапхăр. Экзаменĕне ачăслă тытса аслă вĕренĕ заведенийне вĕренме кĕресчĕ, – сирĕплетесчĕ хĕрсем.

Кристина Савинова тухтăр, Настя Васильева финансист, Катя Музякова экономист, Настя Смородинова юрист, Люда Селиванова фармацевт, Эльвира Филиппова журналист пулас ĕмĕтлĕ.

– Пирĕн пилĕк вĕренĕ отличникĕ. Пурте кирек аста та тăрăшуллă, спорта та хастар. Районта сĕç мар, республика шайĕнчи амăртусене хутшăнса пĕрре мар ситĕнĕ тунă. Вĕсем шкултан тухса кайнăран чун хурланать. Ара, миçе çул пĕр сĕмĕри пек килĕштерсе пурăнтăмăр та – ĕнтĕ уйрăлмалла. Малашнехи пурнăçра вара пурне те ачăсу, сывлăх сунатăп, – тет класс ертÿçи Валентина Ивановна Уткина.

– Атте-анне сунатти айĕнчен тухма вăхăт та ситрĕ. Сывăх юлташсенчен, юратнă педагогсенчен уйрăлнине пĕрре те ĕненес килмест. Эх, ачалăх! Мĕн тери хăвăрт иртсе кайрĕ-сĕе вăл! Тин кăна алла чечек сыххи тытса пĕрремĕш класа кайрăмăр. Ак вăхăт сисĕнмесĕр шурĕ, ĕнтĕ вунпĕрмĕш класран та вĕренсе тухрăмăр. Мана питĕ тухтăр професийĕ килĕшет, чирпе нушаланакан çынна сыватса ыра ĕç тăвас килет. Çавăнпа та аслă шкулта медицина енĕпе пĕлĕве аталантарас ĕмĕтлĕ, – тет Кристина Савинова.

Хăнăхнă шăнкăрав хайĕн сассине юлашки хутчен пачĕ. Хаваслăн та, тунсăхлăн та янăрарĕ вăл. Анчах хаваслăхĕ ытларах пулчĕ – вунпĕр çул çамрăксене пуçтарнă, пĕлĕ тĕнчине илсе кĕнĕскер мал ĕмĕтлесе пурнăç çулĕ çине асатрĕ.

Луиза **ВАСИЛЬЕВА**.

Вăрна районĕ,
Кустумĕр.

АВТОР сăнукерчĕкĕ.

Çырăнтару 2015

Тантăш

ТЕТТЕ
ИГРÛШКА

САМАНТ

Хаклă тусăмăрсем! Вăхăт çав тери хăвăрт шунине сирĕнтен кашни тутя. Хаçат-журнал çырăнмалли тапхăр та кĕçех вĕçленĕ. Çавăнпа та кашни шкул, ял библиотеки «Тантăш» хаçатпа «Тетте», «Самант» журналсемĕр ан юлтăрчĕ. Кун пирки шкул ертÿçисем, библиотекарьсем манмасса шансах тăратпăр!

Кашни килте ачасем кăмăллакан кăларăмсем пулни епле аван! Эсир те, хисеплĕ ашшĕ-амăшĕ, юратнă кукаçипе кукамай, асаннепе асатте, хăвăр ачăрсем, чунăрсене йăпатакан мăнукăрсем валли **«ТАНТĂШ», «ТЕТТЕ», «САМАНТ»** çырăнса парсамăр! Вĕсем сирĕн парнешĕн тем пекех савăнĕç.

Хаклă туссем, хисеплĕ ентешĕмĕрсем!

Сире Ачасене хутĕлемелли пĕтĕм тĕнчери кун
ячĕпе чун-чĕререн саламлатăп!

Çак уяв чи ыра та сутă прашиксенчен пĕри. Ачасем – пирĕн телей, пирĕн савăнаç тата тĕп пуянлăх.

Ашшĕ-амăшĕ тата общество çитĕнекен ăрава лайăх пĕлүү парас, пĕчĕкренех сывă пурнăç йĕркине аша хывма пулăшас, ачасене тўрĕ чунлă та ыра кăмăллă пулма вĕрентес, вĕсене есе юратма тата хайсене йĕркеллĕ тытма хăнăхтарас, çĕршыва тивĕслĕ граждансем туса ўстерес тесе тăрăшаççĕ.

Чăваш Республикинче çакна пурнăç-ламалли майсем кирлĕ шайра йĕркеленеççĕ: çĕнĕ вĕренүү учрежденийĕсемпе спорт объекчĕсем сĕкленеççĕ, педагогика кадрĕсен асталăхĕ ўсет, вĕренүү тата медицина енĕпе паракан пулăшу ёçĕсен пахалăхĕ лайăхланать, çамрăксене патриотла воспитани парасси çине пысăк тимлĕхпе пăхатпăр.

Пирĕн ачасем – питĕ пултаруллă та ăнăçуллă, вĕсем республика ятне тĕрлĕ олимпиадăсенче, конкурссемпе ăмăртусенче тивĕслипе хутĕлеççĕ, лайăх кăтартусемпе савăнтарасçĕ.

Пĕлтĕр Чăваш Енри хулари 6 школ Раçсейри чи лайăх школ шутне кĕнĕ, тата пиллĕкĕшĕ çĕршыври ял çĕрĕнчи чи лайăх школсен йышне кĕме тивĕснĕ.

Чăвашсен ваттисен сăмахĕ «Тĕшĕ тымара пăхатъ» тесе вĕрентет. Ача мĕнлерех

лару-тăрура çитĕннинчен чăннипех те нумай килет. Вăл сывă та çирĕп çемьере, юратупа евĕклĕх хушаланакан кил-йышра ўссе çитĕнни питех те пысăк пĕлтерĕшлĕ. Çавăнпа та Чăваш Енре çемье институтне çирĕплетес тĕллĕпе чылай ёç тăватпăр.

Нумай ачаллă çемьесен шучĕ сўлсерен хушăнса пыратъ. Паян республикара çавнашкал 10 пин ытла çемье пурăнать, вĕсенче 33 пин ытла ача çитĕнет. Чăннипе кашни вунпиллĕкмĕш çемье виçĕ е ытларах ача пăхса ўстерет тата çакă йĕркене кĕрсе пыратъ!

Юлашки пилĕк сўлта республикара ачасене хайсен çемийне пурăнма илнĕ çемьесенче çитĕнекен ачасен шучĕ палăрмаллах ўсрĕ, çавна май, апла пулсан, ача сўрчĕсенче, пепкесен сўрчĕсенче тата интернат школсенче çитĕнекен ачасен йышĕ виçĕ хут чакнă. Паянхи куна пирĕн республикара 2300 ытла çемьере виçĕ пине яхăн усрав ача çитĕнет. Эпир кашни ача хайне юратнине, уншăн тăрăшнине тата ача хутĕленине туллин туйса тăмалли майсене пурне те тума тăрăшапăр.

Çак хўхĕм уявра ачасене çĕнĕ çитĕнүүсемпе ăнăçусем, çемьере танаçлăх, телей тата юрату сунатăп!

Чăваш Республикин Пуçлăхĕ
М.ИГНАТЬЕВ

Хёвелпе хёртĕнĕс, сывлăха сирĕплетĕс...

Умра – хаваслă çу кунĕсем. Шкул ачисем тинех сўлталакри чи вăрăм каникул çитнишĕн савăнĕс. Канма, сывлăха сирĕплетме майсем те сителĕклĕрех пулĕс. Хёвелĕ те кашнине урама, уçă сывлăша, вăрманпа улăх-сарана йыхăрĕ. Кун пек чухне камăн кил-сўрттра ларас килтĕр? Пурте çу кунĕсен ытарлă саманчĕсемпе усă курса юлма тăрăшĕ.

Ачасен сўллахи канăвне кирлĕ шайра йĕркелес тĕлĕшпе пирĕн республикара сахал мар ёç тăваççĕ. Хальхинче те салам пулĕ. Çитĕнекен ăрăвăн сывлăхне çу кунĕсенче сирĕплетме иртнĕ сўлтанин вунпилĕк процент ытларах уқса уйăрнă. Пĕлтĕр 502 миллион та 500 пин тенкĕ тăкакланă пулсан, кăçал вара çак тĕллĕ валли 577 миллион тенкĕ палăртнă.

Тăхăрвун ултă пин те тăхăрçĕр хĕрĕх пĕр ача хайĕн канăвне школ сўмĕнчи тата хула тулашĕнчи сывлăха сирĕплетмелли лагерьсенче, санаторисенче ирттерме пултаратъ. Хура тинĕс хĕррин-

чи Крымра 174 ача /вĕсенчен 23 тăлăх тата тĕрлĕ олимпиадара сĕнтернĕ 151 вĕренекен/ канĕ. Тинĕс хĕрринчи ашă хайăр, лĕп шыв, сывлăха сирĕплетмелли тĕрлĕ процедура, тĕрлĕ улма-сырларан, витаминран пуян апат-сĕмĕс рационĕ – йăлтах ачасен кăмăлне каясса шанма пулатъ.

Кăçал республикара хула тулашĕнче ултă санатори, сывлăха сирĕплетмелли сирĕм, ситмĕл сакăр ёçпе кану тата 640 тĕрлĕ йышши /палатка, туристен, çамрăк çарçăсен, нумай куна пыракан походсем/ лагерĕсем хайсен ытамне ачасене йышăнĕс.

Çамрăк ăру воспитани илнисĕр пуçне тĕрлĕ енлĕ аталантаракан акцисене хутшăнĕс, семинар-тренингсенче пулĕс, çавра сĕтел тавра ирткен каласусенче хайсен сăмахĕсене калĕс.

Хальхинче те вĕренекенсем çу кунĕсенчен хаваслă кăмăл-туйăм, сирĕп сывлăх, тĕрлĕ енлĕ аталану илме палăртаççĕ.

Сул-йĕр тимлĕ пулма ыйтатъ

Сўллахи каникулта ачасем чылай чухне аслисен тимлĕхенче пулаймаççĕ. Вĕсем сывăхри вăрманна та пĕччен кайма пултарасçĕ. Юханшыв е кўлĕ, пĕве хĕррисене те хайсем тĕллĕн ситме тăрăшаççĕ. Ара, никам чаракан та сўк-сўке, йăлтах ирĕклĕ – мĕн тăвас килет, çавна ту. Анчах капла шухăшлани пĕрре те тĕрĕс мар. Кашни утăмра асăрхануллă пулнине нимĕн те ситмест. Ун пек чухне кăна ăнсăртран килсе сapaкaн инкекрен сыхланма пулатъ.

Салапайкасси школĕн пĕрремĕш тата виçĕмĕш класĕсенче вĕренекенсем сўллахи каникул пуçланас умĕн

«Сул-йĕр правилисене хисепле» мероприятие хастаррăн хутшăнчĕс.

Паян тĕрлĕ транспорт ун-

талла та кунталла васкатъ. Вĕсен хăвăртлăхĕ чылай чухне сўрран сўреккенсемшĕн хăрушă та. Транспортан тимсĕр е

правилăсене пĕлсех кайман хушăсене пула инкек сиксе тухатъ. Тепĕр чухне сўнсем те айăплă – вĕсем кирлĕ мар сĕртен сўл урлă каçасçĕ е пысăк хăвăртлăхпа сывхарса килекен транспорт умне сиксе тухасçĕ... Сăлтавĕ кунта тĕрлĕрен. Çавăнпа та яланах асăрхануллă пулмаллине пĕр самантлăха та манма юрамасть. Сул-йĕр правилисене пĕлекен тата урамра хайне йĕркеллĕ те асăрхануллă тытакан

сĕç инкек-синкекрен сыхланма пултаратъ.

Ачасемпе хăрушсăрлăх правилисене пĕлес тĕлĕшпе викторина, «Автомўльти» вайăкконкурс, «Юратъ – юрамасть» вайă ирттертĕмĕр.

Ачасем, сўл çинче асăрхануллă пулă!

Надежда ВАСИЛЬЕВА,
пуçламăш классен вĕрен-
текенĕ.

Шупашкар районĕ,
Салапайкасси школĕ.

<p>Тантăш чăваш ачисен хаçачĕ</p> <p>● УЧРЕДИТЕЛЬСЕМ Чăваш Республикин Информаци политикин тата массăллă коммуникацисен министрствин, Чăваш Республикин Информаци политикин тата массăллă коммуникацисен министрствин «Хыпар» Издательство сурчĕ» Чăваш Республикин хай тытăмлă учреждений.</p> <p>● ХАÇАТ ИНДЕКСĖ: 54802 - (сур сўла) - Чăваш Республикинче, 11466 - республика тулашĕнче.</p>	<p>● Редакципе издатель адресĕ: 428019, Чăваш Республикн, Шупашкар хули, И. Яковлев пр., 13.</p> <p>● «Хыпар» Издательство сурчĕ» АУ техника центрĕнче калăпланă. "Чувашия" ИПК" ПУП типографийĕнче пичетленĕ. 428019, Чăваш Республикн, Шупашкар хули, И. Яковлев пр., 13.</p> <p>● "ЧУВАШИЯ" ИПК" ДИРЕКТОРĖ: Тел.: 56-00-23</p>	<p>● ДИРЕКТОР - ТĖП РЕДАКТОР В.В.ТУРКАЙ</p> <p>● ТЕЛЕФОНСЕМ директор-тĕп редактор: 56-00-67 редактор, сырусемпе тата юнкорсемпе ёçлекен пай: 28-83-86 шкул ачисен пайĕ: 28-85-69 спорт тата экологи пайĕ: 56-11-80 право, кăмăл-сипет пайĕ: 28-83-89 факс: (8352) 56-15-30 бухгалтери: 28-83-64</p>	<p>● РЕДАКТОР В.ФЕДОРОВ</p> <p>● НОМЕР ВУЛАВСИ К.БАЙБАТОРОВА</p> <p>● КАЛĂПЛАВСĂ Н.ПЕТРОВА</p> <p>● ЭЛЕКТРОН АДРЕС: e-mail: tantas@list.ru</p>	<p>● ТИРАЖ 1799 экз. çав шутра Чăваш Республикн тулашĕнче – 191 экз.</p> <p>● ЗАКАЗ № 1998 Пичете май уйăхĕн 27-мĕшĕнче алă пуснă.</p> <p>● ПИРĖН САЙТ: www.hypar.ru</p>	<p>Газета «Тантăш» («Ровесник») зарегистрирована Управлением Федеральной службы по надзору в сфере связи, информационных технологий и массовых коммуникаций (Роскомнадзор) – свидетельство о регистрации СМИ ПИ № ТУ21-00306 от 10.12.13 г.</p> <p>Ⓟ паллăпа реклама материалĕсене палăртнă</p> <p>Пичете графика 15 сехетре алă пусмалла, 14 сехет те 00 минутра алă пуснă.</p>
--	---	--	---	--	--

Сәпайлә Женя

Женя Лаврентьева сав тери сәпайлә та ыра кәмәллә хәрача. Кирек хәсан та юлташәсене пулшма хатәрсәре пурте хисепләсә, юратасә.

Хитре почеркля Женя үкерме те аста. Унан есәсем сав тери иләртуллә пуласә. Төрлө тәслә хуран пәр-пәр илемлә япала касса сыпәстарма та сав тери маңтар.

– Уссен дизайнер пулап. Хаман өмөте пурнаса кертәсисән ырма-канми тәрәшәп, – тет хастарскер.

Сутсанталәкан кирек хәш вәхәтне те кәмәлланскер чечексене те пите юратать.

– Сәскесене шаварна чухне сүпәрласа каласатәп, вара вәсем тата та ытларак үсәсә. Хәйсен илемәпе кирек кама та савантарасә. Суркуннехи күнсәче урамра шәнкәртатса юхакан шыв сине темчәнен киләнсе пәхма кәмәллатәп. Е тата йивәсәсем сәскене ларна вәхәт мән тери аван! Кайәксем ашә сәртәнен килсе хәйсен илемлә юрисемпе кәмәла сәкләнене ниҳәсан та манас сук. Каникулта пушшех хаваслә пулө. Уләхран хитре чечексем пустарса пус қашәлә тума та үркенсе тәмәп. Вәрмана сырла пустарма васкәпәр тусәмсемпе, кәмпине те хәле валли хатәрлес кәмәл пысәк. Аслисемпе пахча-симәсәне те пәрле үстерәпәр. Вәхәт тупса юлташәсемпе урама выляма та тухәп-ха, – паләртать хәй шухәшне Женя.

Төрә әсти Галя

Галя Арсентьева ума лартна тәллевне пурнаслатәх.

– Паләртна өмөте пурнаса кертәсен чунра тем йәшәлтатса тәнә пекәх туйәнәт. Савәнпа шав малалла әнтәлатәп, сүлеллех кармашма тәрәшатәп. Унсәран хама ләпкә тытма пултараймастап, – тет хастар хәрача.

Әна кура пәрле вәренекәсем те малаллах әнтәласә, Галя пек пулма тәрәшәсә.

– Төрә әсти вәл. Класра ун пек хитре те хәвәрт тәрлекен сук. Сәмса тутри, төрлө салфетка тем чухлех унан. Хәйне валли сәс мар, парнеләх пултәр тесе те тәрәшатә. Тәхтәвсенче те ахаль ларнине курайман әна. Каллех төрлеме пусанәт. Халә вәл

телефон валли чехол төрлет. Яланхиллех тәрәшәса. Сапла, нимән те калаймән, унан аллинче кирек епле ес те выляса тәрәт. Питә есчәненскер вәл. Тирпейлө те. Паллә, сү күнсәненче те ахаль лармә вәл. Аслисәне пулшма та, алла йөппе сип тытма та вәхәтне тупатәх, – тет класс ертүси Надежда Евлогиевна Антонова ашшән пуллесе.

...Канмалли кун Галя ирех вәранчә те урамалла тухакан чүрече патне пырса тәчә. Акә карта сүмәпе кәвакал чәпписәне ертсе сырманалла васкарә. Хәрача вәсем сине пәтәм кәмәлтан пәхрә.

– Чим, сәк күнсәненче сарә сип туянмалла манән. Вара сәмәс курак сәненче чупакан сәк сарә чәпписәне төрлеме пусанәп, – тесе чәпписәне куран куранми пуличчәнен пәхса тәчә.

Үсем-ха...

Полина Ивановән сырасси – чун иленәсә. Кашни саманта илемлетсе шәрсалама әста вәл. Заметка сүмне үкерчәк тума та ухута. Үкерәссипе те маттур сав вәл, ахальтен мар республика шәйәнчи әмәртусәненчә пәрре мар паләрна. Чустаран, тәмран төрлө кәлетке әсталассине те тахсанә кәмәллатә.

– Кәлеткәсем нумай манән. Кайәк-кәшәк те, йивәсәсем те, ача-пәча та пур. Хаман ес сине пәхма кәмәллә паллах, – әнлантарать мал өмәтлө Полина.

Алла аттәстат илсен аппәшә сүлөпе қаяшән

Таваттамәш класра вәренекән Настя Игнатьева Михаил Васильевич Ломоносов ученәй пек пулма өмәтленет. Математика предметне юратаканскер урокра та пултаруллә. Темәнле йивәр задача хуравне те чи пәрремәш шутласа тупатә. Пәрре мар төрлө олимпиадәна қайса пултарулахепа паләрна. Шкул, класс ятне сүлте тытнә.

– Аттене хывнә эпә, вәл та математикәна сав тери юратнә. Унан сулмакля сукмакәпе мәнәслән утатәп, – тет Настя.

Шкула пәр сиктерми сүрет вәл. Чирлесен те килте лартайман әна. Саплипех тус-юлташәсемпе пәлү сүртне васкатә.

– Шкултан пәр кун та юлас килмест манән. Ара, вәренекән әнлантаракан кашни темәна аша хывмалла-сәкә. Ахальтен мар ваттисем каланә: «Қая юлсан каю шәтататә», – текен каларәша кәнекенә кәртнә. Савнашкал әса вәренекән сәмахсәне яланах асра тытатәп эпә. Вәсем мана пурнаса ситәнү хысәән ситәнү туса пыма пулшәсә. Ситменнине ученәй пулас өмәт канәс памасть, – тет пур сәрте те паләракан Настя.

Хәрача халә каникула чәтәмсәррән кәтет.

– Сүллахи кун есә нумай-ха. Икә өне усратпәр та касәва қаймалла. Чәххи-чәппи те сахал мар. Кунне вәтәр сәмартә пустаратпәр. Тепәр чух чәх қәтикетсе сарай тәрринчәнен вәсә ансәнах савәт илсе унталла васкатәп. Шурәскерсе-

не пәчәк витрене тултарсан чун хәпәртәт. Ара, сәмартәпа тем те янтәлама пулатә-сәкә: кукаль, сәрулми нимәрә, төрлө салат... Төрәссипе, есләмесәр нимән те пулмасть-ха. Тар тәкмасәр сәтел сине сәмартәсем те пырса выртаймаңсә, – тет хастар хәрача.

Пушә вәхәтра хәрача йитә сүрипе выляма кәмәллатә. Әх, чупатә вара пәчәкскер Настя хысәән.

– Хам-хам чи шанчәкля тус. Вәл мана юрататә, ниҳәсан та сутмасть, – тет Настя.

вәл.
– Чәрчунсәне сав тери юрататәп. Вәсемшән тем тума хатәр. Аппана хывнә ахәртнәх. Вәл кинолога вәренсе тухнә. Эпә те унан сүлөпе утасән. Үсем-ха хәвәртәх, сын пулам, ун чухне вара хаман юратнә профессипе киләштерсе есләп. Унчәнен вара шкулта лайәх вәренәсә. Аслисемпе кәсәннисәне хисепләсе пурнас сүлөпе пәр тумхахсәр утасә, – тет Полина.

Сәрпү районә,
Тавәшқасси.
АВТОР сәнүкерчәкәсем.

Тинёс хёрринчи телейлё кунсем

Шкул администрацийё вёренуре лайах ёлкёрсе пыракан, спортра тәрәшуллә, сцена җинче пултаруллә ачасене Чăваш Республикн Вёрену министрствн «Орленок» лагере канма кайма путевка парасси җинчен пёлтерчё. Талантлә ачасенчен мана суйласа илчёс. Эпё Хура тинёс хёрринчи җак лагере каяссине аннене ака уйахёнче карас телефонпа шанкәравласа пёлтерчёс. Җак хыпар мана питё савантарчё. Унччен эпё нияҗсан та тинёс хёрринче пулман-җке!

Су уйахён иккёмёшё. Пире, Чăваш Республикнчи төрлө районти вунә ачана Шупашкарти чугун сул станцийёнчен асатса ячёс. Ача-пәча шәп ларса пыраймасть. Поезд җине ларнә-ларманах эпир пёр-пёринпе сәмах җәмхине сүтсе яврәмәр, тахҗанах пёлнө тус-юлташсем пекех туйрәмәр хамәра. Җапла лагере җитнине те сисмерёмөр. Шүтлесе те каласса пынәран, пёр-пёринпе паллашса вәрәм сула кёскетрёмөр.

Лагерь Анапа хулинчен вунтәватә сухрамра вырнаҗнә. Унта Раҗсейри алә җичё регионтан пин те пилёкшөр ача пухәннә. Пире икё ушкәна уйәрчёс: журналистсем тата спортсменсем. Эпё спортсменсен шутне лекрём. Пурё вунтәхәр отряд пулса тәчё. Эпир, чăваш ачисем, Белгород хулинчи ачасемпе 12-мёш отряда лекрёмөр. Малтанах вёсемпе каласма питё йывәрччё, мёншён тесен вёсен акенчё урәхла. Пёр чёлхепе каласан та пёр-пёрне әнланма сүкчё. «Упана та ташлама вёрентееҗсё», – тесе ахальтен каламан иккен. Эпир те сисмесёрех вёсем пек каласма пусларәмәр, пёр-пёрне сур сәмахранах әнланма тытәнтамәр. Питё сывах туссем пулса тәтамәр.

Май уйахён саккәрмёшёнче спортсменсем хушшинче әмарту пулассине пёлтерчёс. Питё тёлпөн хатёрлентёмөр. Мёншён тесен җак әмартәва хак пама 1980 сулхи суллахи Олимп ваййисен вуникё чемпионё килессине пёлтерчёс. Кашни отрядран тәватә хёрачапа тәватә арсын ача хутшәнмаллаччё. Эпё те вёсен йышёнче пултәм.

Кётнө кун җитрө. Уяв хәнисем: Людмила Николаевна Муравьева /баскетбол/, Татьяна Васильевна Казанкина /җәмәл атлетика/, Нина Николаевна Смолева /волейбол/, Галина Евгеньевна Горохова /фехтовани/, Нелли Васильевна Ферабникова /баскетбол/, Владимир Николаевич Маркелов /спорт гимнастики/, Александр Геннадьевич Краснов /велоспорт/, Ирина Петровна Магонова /волейбол/ тата ыттисем те. Эпир иккёмёш вырән җёнсе илтёмөр. Пире Хисеп хучёпе медальсем парса хавхалантарчёс. Кашни кунах – төрлөрөн мероприяти, экскурси. Уйрәмах хәш-пёр самантсем чылайлаха асра юлчёс. Тёсләхрен, Новороссийск хулинче пулни, унта курса сүрени. Питё хитре хула. Эпир «Михаил Кутузов» ятлә музей-крейсера кёрсе куртәмәр тата Цемес юханшыв куқринче пултәмәр. Унта 1918 султа тәшман аллине лекесрен вунпилёк карапа путарнә. Җаванта халь җав карапсене

чысласа пысак паләк лартнә.

Тепёр кунне пире Геленджик хулине илсе кайрөс. Мён тери хитре хула! Вәл мана килёшрө, әна чёренен юратрәм. Урамёсем питё хитре те таса, паләкёсем чылай, пляжё вуникё сухрама тәсәлать, җанталәкё те унта Анапәринчен әшәрах.

Лагерьте эпир Псковри, Аслә Новгородри, Пензәри, Курскри, Крымри, Дагестанри, Адыгейәри ачасемпе паллашрәмәр. Пурте пултаруллә. Вёсен культури пирки питё нумай ыйтса пёлтёмөр. Эпир те, чăваш ачисем, хамәр халәх, чёлхе, культура җинчен мәнәҗлансах каласа патәмәр.

Час-часах эпир ирхи тәватә сехетре тәратәмәрччө те ту җине хәпараттамәр. Ту хысакё 200 метра яхән. Хёвеле кётсе илеттёмөр. Унти сывлаш питё уҗә, җилё те вайләччө.

Эпё җав илемлө вәхәтсене нияҗсан та манмәп. Манән унта татах та каяс килет, сире те сөнөтөп.

Таня ЕРЕМЕЕВА,
10 класс.

Хёрлө Чутай районё,
Мән Этмен шкулё.

САНҰКЕРЧӨКСЕНЧЕ: Манәсми хаваслә вәхәтсем.

Хумхануллә самант

Җак саманта тем пекех кётрөс вёсем. Җитрө вәл. Анчах вёрену сүлөн юлашки кунёсене кәҗал шкултан вёренсе тухакансем темёнле хумхануллә туйәмпа сүрерөс. Ара, тәван шула тин кәна пёрремёш утам тунәччө, халь акә ачаләхән пёр тапхәрё хыса юлать-җке. Юлашки шанкәравпа вәл вёсленессөн туйәнать. Анчах сук, капла мар. Шкултан тухакансем хәйсен вёрентөкенёсене, вёсемпе җак тапхәр тәршшөпөх пёрле пулнисене ырапа җөс аса илөс.

Юлашки хутчен хёрпе каччәсем шкул вальсөнче җаврәнаҗсө. Калама сук асамлә та интереслө шкул сүлөсөнче вёсем пёрре мар шанкәрав сассипе пустарәннә, унән сассипөх уроксенчен тухса килөсене саланнә. Хальхинче вара вёсен пурнаҗсөнче вәл юлашки хутчен шанкәратрө. Сүтә малашләха ертсе каякан шанкәрав сасси те пула юлө вәл вёсемшён. Ыра туйәмсемпе пёрле каялла таврәнас та килет, йәнәшсене тёрлетес туртам та суралать, хальччен каламаннине калас та килет. Җапах та юлашки шанкәрав вәл юлашкиөх.

Березовка шкулөн тәххәрмөш класёнчен те маттур ачасем вёренсе тухрөс. Вёсем шкул директорөн И.Н.Степановән ырсуна сәмахёсене, экзаменсене пур вёренекен те пама ирөк иллине кәмәллән итлөрөс. Ял поселенийөн администрацийөн ертүсин Л.Н.Юринан чуна тыткәнлакан сәмахёсем те җамрәксене савантарчөс. Шкултан вёренсе тухакансен пёрремёш вёрентөкенё А.В.Тимофеева тата паянхи класс ертүси Ю.А.Соловьева ачасене яланхи пекех юратнине, вёсенче шанчәк пуррине, кашни ачан ёмөчө пурнаҗсланасса шаннине пёлтерчөс.

Шанкәратрө шанкәрав. Ачасем шкулпа сывпуллашрөс, экзаменсене әнәслә тытма сәмах пачөс.

Йөпреҗ районё.

САНҰКЕРЧӨКРЕ: хумхануллә юлашки самант.

Йышпа – туристсен слетне

Тахҗантанпах җак ыра йәла пырать Алманчә шкулөнче. Вёренексемпе вёрентөкенсем пурте пёрле тәван тәрәха тёлпөнрөх паллашас тёллөвпе сула тухаҗсө. Суралнә ен, унән ытарма сук илемлө кётөсөсем илөртүллө те хитре. Шкулән туслә йышө туристсен слетөнче төрлө әмарту ирттерчө, кашни хәйөн пултарулахне кәтартрө. Кәвайт җинче пёсөрнө апат тата мён тери техөмлө те тутлә! Слета хутшәннә кашни вёренекен тата учитель кәмәлне җак мероприяти пушшөх те сөкленүллө варкәш вёрсе кётрө.

Куҗа илөртекен чечөксем

Шкул илемө – ачасөнче, унта тәрәшакансенче. Җав вәхәтрах вёренекенсем аслисемпе пёрле пёлү суртне тирпейленинче те, хәтләх кётрнинче те.

Ку тёлөшпө Ишлө Шөтмө шкул коллективө питөх те тәрәшуллә. Шкул картишне е пахчине кёрсенөх пёр-пёр асамлә төнчене лекнөнөх туйтән. Мускари, нарцисс, тюльпан тата ытти сурхи чөчөксем хәйсен илемөпе кашнине савантарнә хыҗсән су кунёсенче урәххисем хёрлөн, саррән, кёрен төслөн сурәлса илөртеҗсө. Ачасем сөнө вёрену сүлөн пёрремёш кунне пустарәннә тёлө вара телёр тапхәр урәх йышхисем шёл кәваррән сурәлөс. Җак илеме вара ачасем су каҗипөх тытма тәрәшәҗсө: вёсем чөчөк йәранёсене кәпкәлатәҗсө, шавараҗсө. Хәйсен тәрәшулахне пахчари пөтөм илемлөхе параҗсө. Җакәншән төрлө төслө йәлкәшакан чөчөксем кёркунне ачасене хаваслән кётсе илөсө. Вёренекенсене те, вёсен ашшө-амәшнө те, ытти хәнасенө те савантараҗсө. Патәрел районё.

Мән асатте ятне

асра тытасчә

Виссарион Спиридонович Емельянов, манән асаттен ашшә, 1914 сұлхи майән 23-мәшәнче Шупашкар районәнчи Хыркассинче суралнә. Вәл сичә сұлтах ашшәсәр тәрса юлнә. Аңа виҗә аппашәпе пәрле сирәп кәмәллә Варвара амәшә пәхса ситәнтәрет. Мән асаттен ачаранах вәсене пуләшас тесе еҗре пиләк авма тивнә.

Вәтәрмәш сұлсенче вәл аппашәсемпе пәрле еҗ кунәсем пулччәр тесе амәшәпе колхоза еҗлеме сүренә. 1935 сұлта мән асатте Муркаш район пикипе семье савәрнә. Вәсем тәватә хәрпе икә хәр пәхса ситәнтәренә.

Виссарион Спиридонович колхозра та вәй хунә, пәрремәш председатель пулнә. Январте вәл хай ирәкәпе вәрҗә тухса каять.

Ржев тәрәхәнчи Калинин районәнчи хәрү сапәсәва лекет мән асатте. Вун пиләк уйәх тәсәлнә йивәр сапәсәра Хәрлә сар нумай сұхатусем чәтса ирттерет. Тәшман пульли асаттен сулахай урине йивәр амантәт. Анчах вәл сурана пәхмасәрах малалла сапәсәнә, юлаш-кинчен тәнне сұхатнә.

Сумәрлә 1942 сұлхи кәркунне мән асатте суранә ыратнине аран-аран чәтса пирән окопсем патне шуса ситнә. Сапәсу хирәнче чылай аманнә салтак вуртса юлнине пәлтерме елкәрнә сәс каллах тәнне сұхатнә. Санитарсем аңа та, ытисене те вәхәтра пуләшу парса виләмрен сәлса хавәрнә.

Ржев хулине нимәсәнчен хәтарнә сәре хутшәнат. Кунти йивәр сапәсәсенче нумай совет салтакә пуҗне

хунә сав хаяр сапәсура.

1944 сұлта мән асаттене сар госпитальне хураҗсә, сулахай урине касса протез тәхәнтартасә.

Мән асаттене паттәрләх кәтарнәшән медальсемпе, орденпа наградаланә.

1945 сұлхи майән 9-мәшәнче пирән сәршыв фашистла Германие сәнтәренә. Сывә юлнә салтаксем киле таврәнма пусланә, арканнә ял-хуҗаләха сәнәрен сәклемә тытаннә.

Мән асатте те хайән тәван колхозәнче тивәслә канәва тухиччене бригадирта та еҗленә. Сулахай урине сиплем унән тәтәшах госпитальте вуртма тивнә.

Хайән еҗне тивәслипех пурнәсәланәшән аңа «Еҗ ветеранә» медальпе чыланә. «1941-1945 сұлсенчи Тәван сәршывән Аслә вәрҗинчи Сәнтәреү 30 сұл тултарни», «СССР Хәс-пәшаллә сарәсене – 50 сұл» тата «СССР Хәс-пәшаллә сарәсене – 70 сұл» медальсемпе те наградаланә аңа.

1985 сұлхи апрелте мән асаттене шалкәм сапәт. Тәванәсемпе тухтәрсем тем пек тәрәшсан та вәл ура сине текех тәрайман. 1988 сұлта мән асатте куҗсене емерләх хупнә. Аңа Хыркасси масарәнче чыланә пытарнә.

Паттәр асатте ятне яланах асра тытасчә, унән ятне упрасчә.

Мария ПОРФИРЬЕВА.

Шупашкар,
61-мәш кул.

Унән сәнарә чәрере упранат

Ямаша, Нурәса, Шәхасана, Канаша та тәрлә еҗпе сүренә, сүту-илү тунә.

Асатте семье пилләкмәш ача пулнә. Мән пәчәкрән ашшә-амәшне тәрлә еҗре пуләшнә, хурт-хәмәр ерчетессипе кәсәкланнә. Вәл сав тери хастар, тәрә кәмәллә, еҗчен те тәрәшуллә үссе ситәннә. Ача чухнех юлташәсем хушшинче маттурләхәпе паләрнә.

1937 сұлта асатте Уравәшри шкултан пәлү илсе тухсан Канашри педагогика училищине вәренме кәрет.

1939 сұлхи декабрән 29-мәшәнче виҗсәмәш курсра вәренекен асаттене Хәрлә сара илсе каясә.

Вәл Беларусри Могилев хулинче 271-мәш полкри кәсән командирсен шкуләнче вәренет. Малтанхи кунсенчех хайне лайәх енчен кәтаратәт. Сар еҗне тивәслипе пурнәсәланәшән темиҗе хутчен те Хисеп хуҗсене тивәсет. Сапәк пекех вәл спортпа та сывәх туслашнә. Йәлтәрпе хавәрт чупнә, сар еҗсән отличникә те пулнә. Хәрлә сарта службәра тәнә чухне сар еҗсән вәртәтнәхәсене пәтәмпех вәренсе ситнә, йивәрләха тусме хәнәхнә. Сака вара аңа хаяр вәрҗә сүләсенче нимәс фашисәсене хирәс пәтәм вәй-халпа кәрешме, мән пур йивәрләха чәтса ирттерме пуләшнә.

Вәрҗән пәрремәш кунәнче асатте Беларусри Рогачево хулинчен аякрах мар вырнәснә вәрманти лагерте пулнә. Хайән кун кәнекинче сав саманта вәл тәплән сүтатса панә. Мән чухлә тертнуша курман-ши? Миҗе хутчен виләмпе куҗа-куҗән тәлпулман пуль? Сапәсура вәл темиҗе хутчен те йивәр аманнә. Пурпәр парәнман – пур вәй-хала пухса сәнтәреүшән кәрешнә. Уйрәмах Беларусри Рогачево, Елец, Орел, Брянск, Шепетовка, Ковель, Брест, Украинәри Семеновка, Омель, Овруч, Раҗсәйри Новозыбков, Новгород, Курск хулисене оккупантсенчен хәтарнә сар нумай сұхатусем туссе ирттернә. Пурпәрех пирән сарсем малалла антәлнә.

1944 сұлта Хәвеланәс Украинәри Дубно хулине хутәленә чухне снаряд ванчәкә пырса лекнипе асатте йивәр аманнә. Госпитальтен сывалса тухсан каллах фронта таврәннә. Польшәна фашистсенчен хәтарнә сәре хутшәннә, Германие ситнә. Паллах, вәрҗә суранәсем тарән йә

хавараҗсә. Сапах та сәмрәк салтак пуҗа усмасть, пәтәм чун хаваләпе Тәван сәршыв ирәкләхәшән кәрешет, аңа чунтан парәннине сирәплетсе паратә. Асатте вәрҗәри паттәрлә еҗсәмшән чылай наградаланә тивәснә. Аслә Сәнтәреве вәл Берлинга кәтсе илнә.

Мирлә пурнәс пуҗсансан та вәл яла тәрех таврәнәмасть. Аңа Германире РККА ретне кәртеҗсә. 1946 сұлччен вәл хәсметре тәрәт. Суралса үснә тәрәхшән, сывәх сынсемшән, кил-сүртшән тунсәхлани аңа рапорт сьрма хистет. 1946 сұлхи суркунне вәл тинех тәван яла таврәнәт.

Суралнә кәтесән сиплә сывләшә аңа сәнә вәй-хават хушнә пекех туйәнәт. Часах вәл ялти маттур та сәпайлә хәрпе, Агафия Ивановнәпа, паллашәт. Ун чухне хәрсене те сәмәл пулман, вәсем тытра тәрәшнә, вәрман каснә, торф кәларнә сәрте вәй хунә.

1947 сұлта асаттепе асанне семье савәраҗсә. Сичә ача пәхса ситәнтәреҗсә вәсем. Емер тәршшәпех мәшәр колхозра еҗлет. Вәрҗә хыҗсан асатте тәрлә сәрте вәй хуратә: бригадирта, Сәрәл ял совечән председателәнче, водителте.

Тепәр сакәр сұлтан аңа каллах сара

чәне илсәсә. Владивостокра офицәрсене хатәрлекен курсра вәренет вәл. Ун хыҗсан яла таврәнсан тивәслә канәва тухиччене колхозра водител пулса еҗлет.

Асаттепе асанне картиш тулли вильәх-чәрләх усранә, кил-сүрчә хәтлә та сирәп пулнә. Вәсен сад пахчийә пекки вара таврара та пулман. Сұлпа пыл хурчәсен сасси сәрленә унта. Асатте ялти паллә хурт-хәмәр әсти шутланнә. Ачисене тәрәс-тәкел ситәнтәрес тесе ырма-канми тәрәшнә вәсем.

1992 сұлта асанне йивәр чире пула вәхәтсәр сәре кәрет. Савнә мәшәрне сұхатни асаттене те паләрмаллах витем кәрет, чуне амантәт. Хаклә сұхатәва чәтаймасәр вәл чире каять, 1992 сұлхи майән 26-мәшәнче емерләх куҗне хупатә.

Асатте сәнарә пирән чәрере емер-емер юлә. Унән асанмаләх юлнә япәлисем – вәрҗә вәхәтәнче сьрса пынә кун кәнеки, сәнүкәрчәксен альбомә, биноклә, фронтран илсе килнә котелокпа фляжка, кителә сичне сакәнса тәракан орденсемпе медальсем тирпейлән упранәс.

Оля ВАСИЛЬЕВА.

Вәрнар районә,
Кайри Тукай

Тёнче поэзийён хёвелё!

© шәллёпе Квинтилианпа

Константин Васильевич Иванов – чăваш поэзийён классикё, халăх манаçлăхё, Слакпуç ялён мухтавлă ывалё. Çутçанталăк апа тёрлэ енлэ пултарулач парнеленё: поэт, куçаруçа, педагог, художник, сәнүкерүçё... Пуринчен ытла вâl «Нарспи» поэма сырнипе палла. Çак вилёмсёр хайлава халё тёрлэ чёлхене куçарна, тёнчипех юратса вулаççё: пълхар, пушкăрт, акълчан, француз, азербайджан, якут, тутар, пушкăрт тата ыттисем те.

Шупашкарти тата Çемёрлери урамсемпе вулавашсене, Чăваш Академи драма театрыне К.В.Иванов ятне панă, апа халалласа палăк лартна. Поэт сурална тăрăхра асану музейё усна, сұлсеренех «Силпи çалкуçсем» поэзи фестивалё иртет. Унан ятне тёнчери чылай наци энцикло-

© поэт амашё

© поэт ашшё

педине кёртне. ЮНЕСКО XXV сессийё поэтан 100 сұлхи юбилейне Пётём тёнчери палла кунсен календарьне кёртне, 1990 сұла Константин Иванова халалланă. Çав сұлах асамлач укça каларна. 1966-1994 сұлсенче литературари тата искусствари палла ёçсемшен паракан Чăваш Ен патшалăх премийё К.В.Иванов ячёпе хисепленме тытанны.

Кăсал вара поэтăмăр суралнаранпа 125 сұл ситрё. Ку сұлталăка пётёмпех апа халалланă. Çавна май республикара сёç мар, чăвашсем пурăнакан пур выранта та тёрлёрен мероприяти иртет. Çак кунсенче вара Слакпуç тăрăхенче фестиваль йёркеленё.

Константин ИВАНОВ

Поэт пурнаçёпе пултарулачёнчи палла сұлсем

1890 сұлхи май уйăхён 15/27. Ёпху кёпёрнинчи Пелепей уесне /халё Пушкăртстанри Пелепей районё/ кёрекен Слакпуç ялёнче сурална.

1898 сұл. Слакпуçри пуçламаш шула вёренме кёнё.

1901 сұл. Кекен ялёнчи пуçламаш шула куçна. Унта унан ашшён йăмакё Евгений Николаевна Иванова вёрентне.

1902 сұл. Пелепей хула училищине вёренме кёнё.

1903 сұл. Пелепейре вёренме паракан Чёмпёр чăваш шулне суреме пуçланă.

1905 сұл. Учительсене вёрентсе каларакан Чёмпёр чăваш шулён пёрремеш класне куçна.

1906 сұлхи августан 21-23 сентябрён 3-5. Октябрь. Семье халапёсем тăрăх «Партта ачипчи» ярам /«Кашкарсем» тата ытти калавсем/ сырма пуçланă. Пелепей уесёнчи Кайраклă тата Кистенлэ ялёсенче вâl чăвашсен келё тата вёрусу тёлслёхёсене сырса илнё. «Вăранăр, тапранăр» савă хайланă, «Дубинушка» вырăс халăх юрине чăвашла куçарна.

1907 сұлхи январён 10/23. Учительсене хатёрлекен Чёмпёр чăваш шулёнче пёрремеш класри 34 вёренкенрен Д.И.Кочуров преподавателе хирёç пёрремеш алă пуçна. И.Я.Яковлевпа Н.Н.Никоноров портречёсене сырна.

Мартан 3/16. Учительсене хатёрлекен Чёмпёр чăваш шулён вёренкенёсен пълхавне хутшанна /шул умёнче хёрлэ ялав сёкленё, революци юррисем юрланă/.

Мартан 5/18. Вăтăр сичё вёренкенепе пёрле Д.И.Кочурова хирёç иккёмеш хутчен алă пуçна.

Мартан 8/21. Вёсене класёпех шултан каларса яна. К.Иванов таван енне, Слакпуç, тавранны.

Август. Ёпху кёпёрнинчи Благовещенскри учительсен семинарине кёме хатёрленнё, анча апа йышанман та вâl каялла тавранны. Часах Чёмпёр чăваш шулне кайса куçару ёсне пуçанна.

Сентябрь-декабрь. М.Ю.Лермонтован «Узник», «Волны и люди», «Парус», «Горные вершины», «Утес», «Ангел»,

«Чаша жизни», «Песня про царя Ивана Васильевича, молодого опричника и удалого купца Калашникова» тата А.Н.Майкован, К.Д.Бальмонтан саввисене, Н.П.Огареван, А.В.Кольцован, Н.А.Некрасован савă сыпакёсене чăвашла куçарна. «Тимёр тыла», «Икё хёр», «Тăлач арăм», «Выçа аптранăскерсем» балладасем, «Ватă вăрман шухашё» халап сыпакне сырна. «Шуйттан чури» трагеди, «Нарспи» поэма сырма пуçанна.

1908 сұлхи апрель. М.Ю.Лермонтован чăвашла кёнеки пичетленсе тухна. Хайлавсенчен чылайашне К.В.Иванов куçарна.

Январь-октябрь. «Нарспи» поэмана вёсленё. Чёмпёр чăваш шулё хёрёх, унан никёслевши И.Я.Яковлев утмал сұл тултарине халалласа «Пирён вăхат» савă сырна, апа уяв касёнче вуласа панă. Шул пурнаçёнчи пёлтерёшлёрех самантсене катартакан сәнсенчен фотоальбом хатёрленё. «Чăваш юмахёсемпе халапёсене» пухса каларна, унта К.Иванован «Икё хёр», «Тимёр тыла», «Тăлач арăм», «Нарспи» хайлавёсем кёнё.

1909 сұл. Чăваш шулёсенче букварь хыççан вуламалли кёнеке валли

Л.Н.Толстой сырна «Море» калава куçарна. Икё класла училище вёрентенё пулма Чёмпёр гимназийёнче экстерн йёркипе экзамен тытна. Сұлла тата кёркунне Сызрань уесёнче Н.Ф.Беляев сёрйёркелүçёпе пёрле ёçленё. И.Я.Яковлевпа К.В.Иванов «Букварь хыççан вуламалли пёрремеш кёнеке» пичетлесе каларна.

1909 сұлхи хёлле-1910 сұлхи сұлла. Таван енре, Слакпуç ялёнче, пуранны. Хресчен ёçёпе аппаланна. Халăхра сăмах вёççён сурекен хайлавсен тёлслёхёсене тёлченё, сырса пына.

Октябрь. И.Я.Яковлев чённипе Чёмпёр чăваш шулне тавранны, канцелярире куçару тата кёнеке каларас ёçсене пурнаçланă.

1911 сұл. Ашшёпе амашён портречёсене тунă. П.В.Пазухинан «Чăваш халăх юррисен кёвё тёлслёхёсем тата вёсен тексчёсем, 2-меш пай» кёнекинче К.В.Иванов сырса илнё «Хура сұлси», «Хура ёне», «Текерлёк», «Чанка ту синче» юра тексчёсем пичетленнё. Сәнүкерме юратакансен кружокне йёркеленё.

Сентябрь. Укеру вёрентенё пулма шанасçё.

1912 сұл. И.Т.Трофимов хатёрленё сёнё «Вырăс азбукипе сыхантарна чăваш букварё» пичетленсе тухна. Çак ёсе К.Иванов та хутшанна, кёнекене укерчёксемпе илемлетнё. Букваре «Урапа» тата «Сумар» юра тексчёсене, «Чёкёç» прозалла савă, «Çарăк» юмах тата «Сұлталăк вăхачёсем» савалла тупмалли юмах куçаравёсене кёртнё. К.В.Иванов илемлетсе куçарна «Псалтырь» пичетленнё.

1913 сұлхи февраль. Чёмпёрти чиркү училищинче черчени урокёсене ертсе пыма тытанны. «Иван Сусанин» операри уйрам сценасем валли декорацисем тата «Нарспи» поэмари пёр сыпак сәнласа паракан картина сырна. Сұлталăк тăршшёпех «Нарспи» операн либреттине хатёрленё, юлташёсене «Юрасен юррин» куçаравне вуласа панă.

1914 сұлхи ноябрён 13/26. Чире пула таван енне тавранны.

1915 сұлхи мартан 13/26. Пурнаçран уйрална.

Ешёл вăрман айккипе

Ешёл вăрман айккипе
Çырма юхатъ кёрлесе,
Хёвел сүти шывёпе
Вылятъ тёрё тёрлесе.

Таса сырма ашёнче
Кăвак пёлёт яванать.
Мёнпур, мёнпур сүт тёнче
Ташлатъ, сикет, саванать.

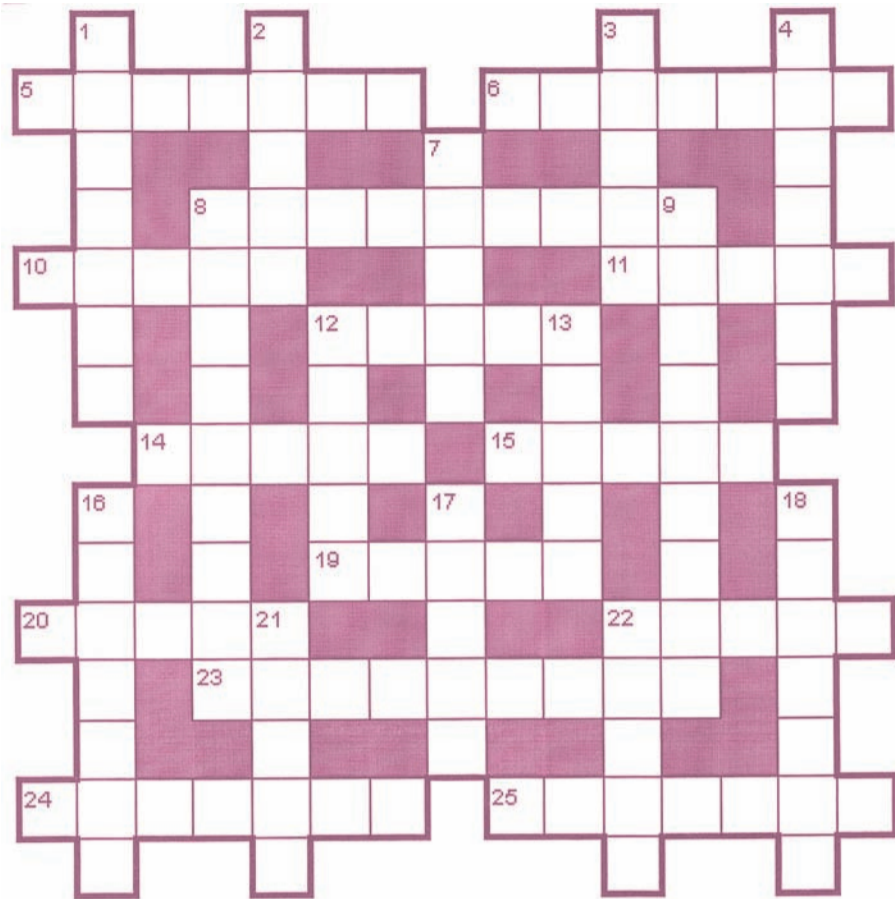
Сумар

Каç тёттёмёсем пулса килесçё-ске,
Сумар пёлёчёмсем пуханаççё-ске.
Шăпăр-шăпăр сумар çавать-ске,
Ешёл курăк ешерсе ўсет-ске.
Тыра пухачёсене таять-ске.
Тыра пухачёсем тайлаççё.
Пирён чунăмăрсем саванаççё.

Урапа

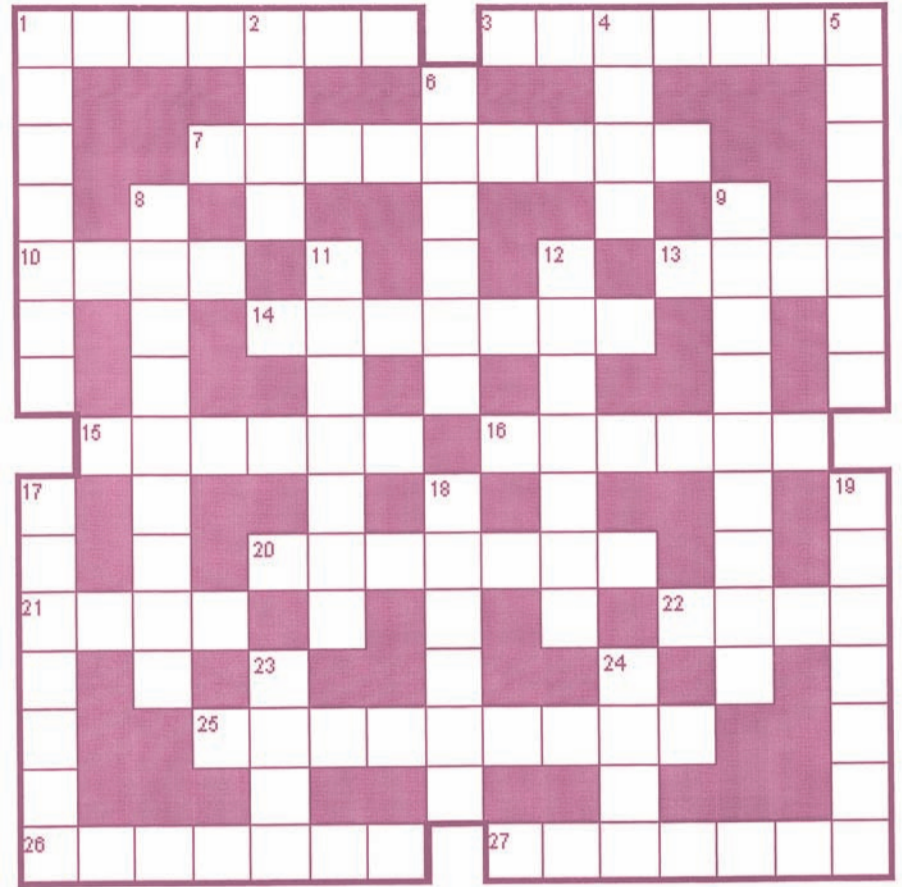
Юра!
– Шăлтăр-шăлтăр урапа,
Аста кайран, урапа?
– Кайрам, кайрам урапа
Утсем валли ут сұлма.
– Шăлтăр-шăлтăр урапа,
Аста сұлтан утана?
– Сұлтам, сұлтам урапа
Парлак синчи курăка.
– Кампа сұлтан, урапа,
Кампа сұлтан утана?
– Сұлтам, сұлтам урапа
Атте тарси Елеспе.
Атте тарси Елес пур,
Унан сави вырăсла:
Пёр саварса кастарсан
Ик ытама кёрес сук.

Сәмахкашмәшсем

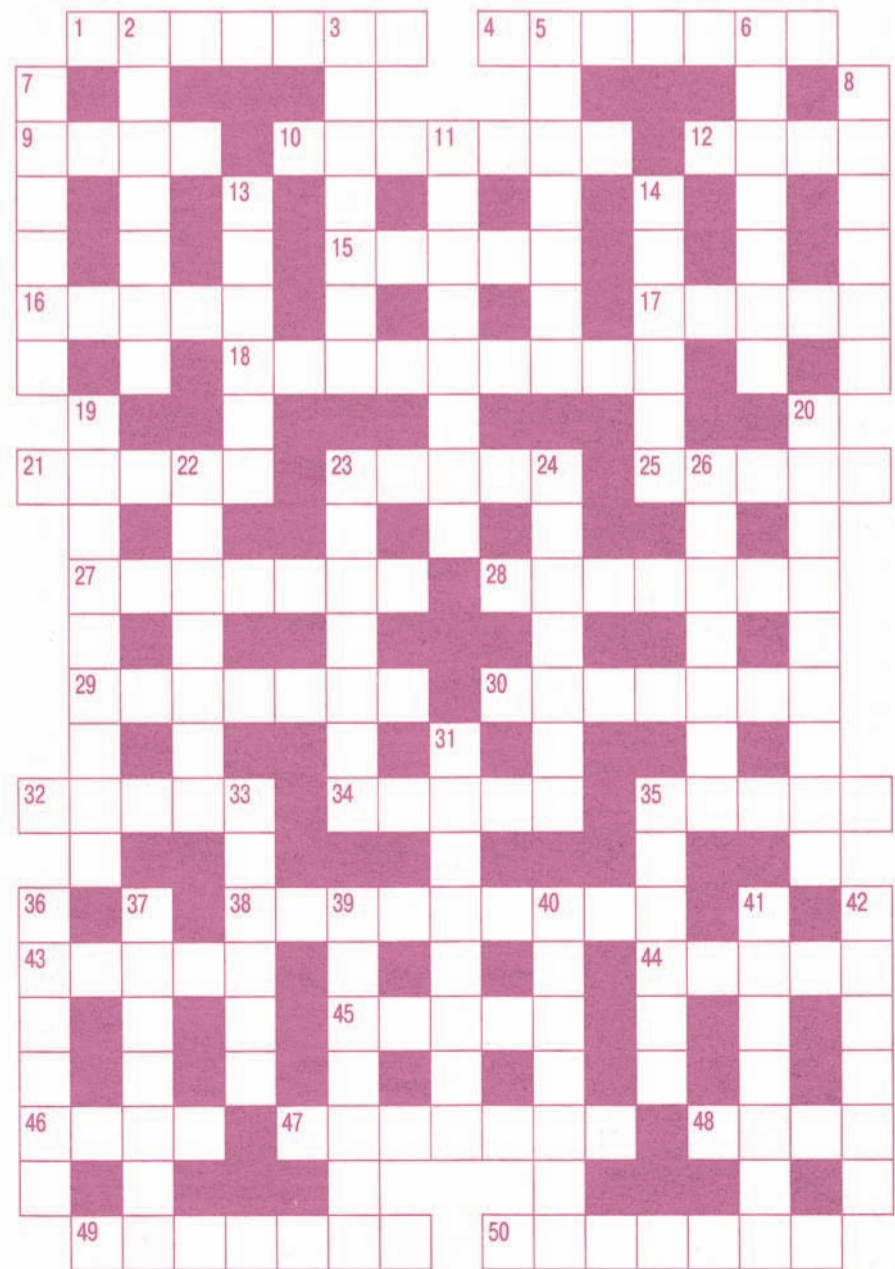
Сылтамалла: 5. Көвә хайлавё. 6. Шахматист, тәнче чемпионё пулнәскер. 8. Каппайчәк. 10. Тырә упрамалли вырән. 11. Сәтел-... 12. Пысәк попугай. 14. Хаклә йышши чул. 15. Типографи шрифчә. 19. Аквариумри пуля. 20. Чехсен укци. 22. Ялти «будильник». 23. Ана А.Матросов хупланә. 24. Литература жанрә. 25. Геометри фигури.

Аялалла: 1. Пушә. 2. Пушар сунтермелли хатёр. 3. Фәпата хушмалли хатёр. 4. Шкулти тёрәслев ёсё. 7. Атәл юпли. 8. Көвё инструменчә. 9. Рафсей теннисисти. 12. Тапәну. 13. Маугли «амәшә». 16. Пушхир кушакё. 17. Лаша уринчи «телей». 18. Казаксен ялө. 21. Пермь хулинчи футбол команди. 22. Ту таки.

Сылтамалла: 1. Түперен сикмелли хатёр. 3. Казаксен ячө. 7. Чәваш апачё. 10. Ёсё палартса хуни. 13. Вәл шакла пуся кирлех мар. 14. Төвөсен ушкәнё. 15. Шултра мулках. 16. Ёлөхи тум. 20. Кәнтәрти йывәс. 21. Вәл Шупашкара шәварать. 22. Мәскал. 25. Тетте. 26. Фәр званийё. 27. Платникән ёс хатёрё.

Аялалла: 1. Карләк пайё. 2. Вөрөнү сурчө. 4. Илемлө вёсенкайәк. 5. Балетра сүлелле сиксе илни. 6. Пулас генерал. 8. Мухтанчәк. 9. Республикәри район. 11. Пушә. 12. Пушкәрт халәхән паттәрё. 17. Теоретик мар. 18. Усентәран. 19. Чапа тухнә чура. 23. Туран пөчөкрех. 24. Спорт вәйинчи очко.

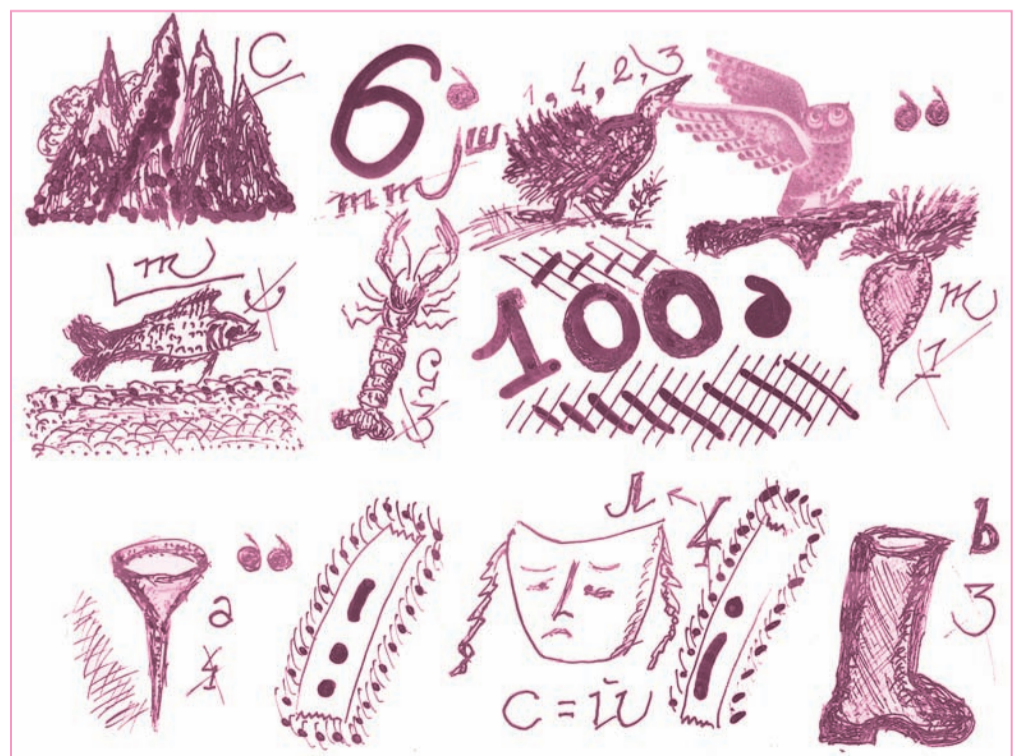

Сылтамалла: 1. Йывәс төлө. 4. Бюрократсен штачё. 9. Чиркүллө ял. 10. Көвё хайлавё. 12. Килти вьлөх. 15. Хуран е тәрна «тумё». 16. Сөхет пайё. 17. Чәвашсен юратнә йывәсё. 18. Мухтанчәк. 21. Савәт-сапа. 23. Пүрт пайё. 25. Утә-уләм вырәнё. 27. В.Краснов-Асли романё. 28. Фөрүлми. 29. Тавар сутма пуляшакан. 30. Фөршывсем хушшинчи килөшү, танлашу. 32. Ши! кайрәм, пи! кайрәм. 34. Хөрәча ячө. 35. «Хыпар» хафат журналисчө. 38. АПШри космонавт. 43. Вәл фәкәран пусланать. 44. Ёс укцин пёр пайё. 45. Төрлө организацисен пөрлөшөвө. 46. Унран аслә пулма хушман. 47. Висё уйәх. 48. Ун синче теннисистсем вылясчө. 49. Фәр званийё. 50. Төрлөрөн әмәрту вырәнё.

Аялалла: 2. Вәрманти сырла вырәнё. 3. Тәрри хөрөх, төпө пөрре /туп.юм./ 5. Тәнче пөрөс, фанталә сарас /туп.юм./ 6. Вөрөнү предметчө. 7. ... кеперө. 8. Вёсенкайәк. 11. ...па Изольда. 13. Кәкәлттин – кукуша пус /туп.юм./ 14. Лавсан тәванё. 19. Чәваш апачё. 20. Ун пусөнче сил вөрөт. 22. Килти кайәк-көшөк. 23. А.Артемов сыравсән «юратнә» хөрө. 24. АПШри штат. 26. Сыватмәшри ёсчен. 31. Тәршшөн виши. 33. Арменири ту. 35. Канаш районөнчи ял. 36. Казаксен пусләхө. 37. Лапчәтса лартнә пуля. 39. Панулми сорчө. 40. Театрти тәхтәв. 41. Архитектура стилө. 42. Вәл фисём хысчән пулать.

Ребус

Кунта вырәссен каларәшө вуланө.

Николай КРАСНОВ (Йөпреç районө) хатөрленө.

Юрий ФРОЛОВ (Шупашкар) хатөрленө.